

2023-06-05

Karin Aase
karin.aase@teknikforetagen.se
Tel: 08-782 08 37

Handel & Bistånd: Teknikföretagens position

Syfte

Följande PM beskriver Teknikföretagens position i frågan om att fördjupa och öka samordningen mellan handel och bistånd.

Bakgrund

I regeringsförklaringen i oktober 2022 aviserade regeringen en omriktning av svensk biståndspolitik genom en ambition att fördjupa och ökad samordning mellan utvecklingssamarbete, export- och investeringsfrämjande och handelspolitik. Svensk biståndspolitik ska vara fortsatt generös, men frikopplas från bruttonationalindex, BNI. Fokus ska vara resultat, inte utbetalningsmål.

Syftet är att, genom att utvecklingsbistånd och handel samordnas och fördjupas, gynna tillväxt både i Sverige och internationellt.

För regeringen handlar detta om handel, exportmöjligheter för svenska företags varor och tjänster, som ett sätt att bidra till tillväxt i låg- och medelinkomstländerna och för att dessa länder ska kunna öka sin handel med omvärlden i stort. Låg- och medelinkomstländerna ska ges möjlighet att själva skapa företag, jobb och handel. Dessa länder ska inte endast vara passiva mottagare av bistånd.

Förändringen ska inte innebära så kallat bundet bistånd, med motkrav på att "köpa svenskt" för att få bistånd. Men det ska ändå öppna för att ge svenska företag större möjligheter än idag att exportera sina produkter och lösningar till mottagarländer, här blir kopplingen till miljömässig, social och ekonomisk hållbarhet en nyckelfråga.

Regeringen bedömer att behoven i olika mottagarländer är stora, inte minst för att dessa ska kunna leva upp till klimatmålen genom grön omställning. Och att detta ger svensk industri konkurrensfördelar, då den svenska industrin ligger långt framme när det gäller klimatvänliga lösningar.

Den stora potentialen i sammankopplingen av bistånd och handel anser regeringen ligger i möjligheten att öka andelen privat kapital och investeringar från näringslivet. Det skulle öka omfattningen av biståndsprojekten väsentligt och det skulle ha en tydligt tillväxtgenererande effekt.

Teknikföretagens inställning

Teknikföretagen ser mycket positivt på regeringens initiativ att fördjupa och öka samordningen. Kopplingen mellan utvecklingssamarbetet och handelspolitiken, inklusive export- och investeringsfrämjandet är viktig för tillväxt och konkurrenskraft, både för svenska företag och för företagen i låg- och medelinkomstländer. I dessa länder har svenska företag sedan länge haft verksamhet och bidragit med sysselsättning i hela värdekedjan. Handel och näringsliv har en helt avgörande betydelse för låg- och medelinkomstländers förmåga att

2023-06-05

Karin Aase

karin.aase@teknikforetagen.se

Tel: 08-782 08 37

förena ett stigande välstånd med en hållbar utveckling. Det är effektiv fattigdomsbekämpning.

Initiativet är också positivt då det bidrar till att lindra klimatkrisen. Låg- och medelinkomstländer saknar oftast både ekonomiska resurser och teknologiska förutsättningar för att genomföra en grön omställning. Genom en ökad samordning förbättras förutsättningarna i båda avseenden.

Teknikföretagen ser att förändringen behöver fyllas med ett konkret innehåll och en tydlig färdplan för hur förändringen ska gå till.

Utmaningar

Teknikföretagens medlemmar konkurrerar på en global marknad, där kampen om marknadsandelar, intäkter, investeringar och jobb är internationell.

När ett företag ska besluta om lokalisering av investeringar är hög produktivitet och kostnadseffektivitet två viktiga faktorer, men även marknad och innovationskapacitet är viktiga. Ofta är marknadsmotiven avgörande för investeringsbesluten; om ett företag vill expandera sin försäljning på en viss marknad så är det i stor utsträckning där investeringen görs. En viktig bevekelsegrund till detta, när det kommer till lokalisering av produktion, är att minimera kostnader som direkt eller indirekt är förknippade med långa transporttider. Ren el in i produktionen är en annan stark drivkraft när man väljer att förlägga produktion i ett land.

Innovationskapacitetsmotiven handlar om att nyttja kunskap som finns i eller utanför koncernen för att öka den egna innovationsförmågan. Särskilt understryks närheten till etablerad produktion när ny produktion ska lokaliseras. Detta för att kunna fortsätta dra fördel av redan gjorda investeringar, såväl materiella som immateriella. Arbetskraftens kreativitet, effektiviseringskultur och snabbhet vid omställning hör också till de faktorer som rankas högt vid lokaliseringsbeslut. Dessutom är tillgång till kompetens av avgörande vikt.

Utöver dessa motiv är det också faktorer så som rättssäkerhet och väl fungerande samverkan mellan ledning och arbetstagare viktigt. En bra samverkan minskar risken för produktionsstörningar orsakade av strejker eller andra typer av konflikter¹. Verksamheten är ett effektivt sätt att få hävstång på hållbarheten i de lokala värdekedjorna och i förlängningen säkra att bolag i låg- och medelinkomstländer är tillräckligt hållbara för att delta i de globala värdekedjorna. Detta inkluderar export till EU där nya hållbarhetsdirektiv annars riskerar utesluta bolag i låg- och medelinkomstländer.

Förekomsten av väpnade konflikter eller bristande rättssäkerhet avskräcker också investerare.

Vad gäller handels- och biståndspolitiken anser Teknikföretagen det av stor vikt att utgå från de hinder och möjligheter som företagen möter ute på fältet. Man bör ställa sig frågan om

¹ Näringslivets internationella råd och IF Metall har ett gemensamt program: "Swedish workplace programme", som är ett framgångsrikt exempel på hur svenskt bistånd idag stärker samarbetet mellan arbetsgivare och arbetstagare i Colombia, Sydafrika, Kenya och Vietnam [Swedish Workplace Programme | NIR](#)

2023-06-05

Karin Aase

karin.aase@teknikforetagen.se

Tel: 08-782 08 37

vilka regelverk, initiativ och instrument som har fungerat och vilka som inte har gjort det. Och man bör inhämta kunskap från den svenska industrin. Först då kan den ökade samordningen få önskad effekt.

Teknikföretagens medlemmar ser stor potential att öka försäljningen till låg- och medelinkomstländerna, vilket understödjer och ger större utväxling för Sveriges nya utvecklingspolitik.

Genom det regelbundna erfarenhetsutbyte som Teknikföretagen har med medlemsföretagen, har Teknikföretagen identifierat ett antal områden där det behövs förändringar.

Teknikföretagens position

Mot bakgrund av det som tecknas ovan, är Teknikföretagens position följande:

- **Sammanhållande strategi för den nya politiken.** En strategi säkerställer att det som kan göras på kort och medellång sikt för att stärka näringslivets engagemang i biståndet genomförs. Strategin för den ökade samordningen mellan handel och bistånd bör vara en del av den större handels- och investeringsstrategin som tas fram. Här bör fokus vara de sektorer där svenska företag är konkurrenskraftiga.
- **Effektiv och kompletterande exportfinansiering.** Genom att bygga på det som fungerar och utveckla det som behövs kan utväxlingen handel och bistånd ytterligare öka. För att skapa lika villkor behöver exportfinansiering i Sverige vara minst lika bra som i jämförbara länder. Exempelvis kan följande initiativ förbättras och byggas ut:
 - EPC² programmet som lanserats av Team Sweden möjliggör storskaliga och komplexa infrastrukturprojekt.
 - HPO³ konceptet som drivs av Business Sweden är framgångsrikt vid större investeringar.
 - Sidas garantiprogram bör finnas i alla komplexa marknader. För att underlätta hanteringen kan den hanteras av EKN och använda EKN:s villkor.
 - Utred möjligheten att etablera en svensk eller nordisk utvecklingsbank för att utveckla nya instrument.
- **Upphandling.** En avsevärd del av det svenska biståndet förmedlas via multilaterala organisationer (FN och utvecklingsbanker). Det är viktigt för svensk konkurrenskraft att svensk industri bereds möjlighet att offerera på dessa upphandlingar. Det är också en fördel för upphandlaren att svenska leverantörer deltar, då svenska produkter håller hög kvalitet, funktionalitet och hållbarhet.

² EPC = Engineering, procurement, and construction

³ HPO = High Potential Opportunities

2023-06-05

Karin Aase

karin.aase@teknikforetagen.se

Tel: 08-782 08 37

- Fler svenska konsulter måste vara med och offerera i den projektförberedande fasen. Genom åren har andelen svenska konsulter minskat. Detta påverkar slutresultatet negativt från svenskt håll.
 - Resultat från upphandlingar måste följas upp för att säkerställa att det vinnande anbudet levererar med kvalitet.
 - Genom att utvärdera Total Cost of Ownership (TCO) istället för lägsta pris sätts kvalitet och hållbarhet i fokus. Detta ger det svenska näringslivet en konkurrensfördel, vilket i förlängningen är positivt för klimatet. I detta sammanhang är det viktigt att regeringen och Sida med än större kraft driver frågan om tillämpning av hållbar upphandling.
- **Samordning och samverkan.** Ett fungerande utrikeshandelssystem med låg- och medelinkomstländer kräver kommunikation mellan relevanta aktörer i systemet. Regeringen bör inspireras av hur försvarsindustrin och staten samarbetar idag och hur Sverige utvecklades till ett industriland genom samarbeten (Televerket – LM Ericsson; Vattenfall – ASEA; SJ – ASEA)
 - För en fungerande samverkan med systemtänk behöver ledarskapet vara tydligt. UD bör ta den rollen, gärna på statsrådsnivå.
 - Utveckla en plattform för nätverkande för ömsesidigt lärande och kommunikationskanaler mellan UD, myndigheter och näringslivet. Detta skulle ge starkare aktörer i alla led.
 - One-stop-shop för förenklat och mer effektivt samarbete mellan offentlig förvaltning och näringslivet.
- **Sverige bilden.** Hur Sverige uppfattas spelar roll för relationer med andra länder och för Teknikföretagens medlemmars möjligheter att handla med andra länder. Det är därför viktigt att den bild som visas upp är positiv och tydligt visar Sveriges och dess industris styrkor.
 - Förbättra den svenska ekonomiska diplomatin.
 - Analysera vilka länder och sektorer som är av intresse från ett svenskt handel- och biståndsperspektiv.
 - Inkommande besök från låg- och medelinkomstländer måste hanteras på professionellt och långsiktigt för att Sverige ska kunna marknadsföras på ett positivt sätt.
 - Bygg vidare på Team Sweden-konceptet och presentera vad Sverige kan erbjuda baserat på våra industriers styrkeområden.
 - Utöka Svenska Institutets verktygslåda med presentationer om hur Sverige gick från emigrantland till en av världens mest konkurrenskraftiga ekonomier där utvecklingen av handel och den svenska modellen varit central.
- **Kapacitetsbyggnad i låg- och medelinkomstländerna.** Det är viktigt att stärka demokrati och rättsstatsprinciper för att låg- och medelinkomstländer ska kunna integreras bättre i världshandeln och den globala ekonomin. Utvecklingen av hållbara och investeringsklara infrastrukturprojekt kräver planering och kapacitet under projektförberedelser och i genomförandefaserna. Idag finns en asymmetri i expertis och kunskap som sätter många regeringar i låg- och medelinkomstländer i underläge kapacitetsmässigt. Det är därför viktigt med kapacitetsutveckling för att bana väg för hållbara investeringar, vilket skulle gynna svenskt näringsliv.

2023-06-05

Karin Aase

karin.aase@teknikforetagen.se

Tel: 08-782 08 37

- Swedfund Project Accelerator tillgängliggör projektförberedande stöd genom tekniska förstudier och ESIA:s (Environment Social Impact Assessments). Dessa är centrala för att öka sannolikheten för en miljömässigt, socialt och ekonomiskt hållbar upphandling. Stödet är tillämplbart i samtliga länder på OECD-DAC-listan. Detta initiativ bör breddas för att även inkludera privat part i landet, då ägandet ser olika ut i olika länder, samt ha en koppling till svensk export.
- Sustainability Impact Accelerator (SIA) som drivs av Näringslivets Internationella Råd, NIR, tillgängliggör projektunderstödjande insatser vilket är viktigt för att bereda möjlighet att genomföra hållbara projekt. Denna verksamhet bör skalas upp och göras tillgängligt för fler länder (helst alla DAC-länder)⁴. Det är viktigt att SIA och det projektförberedande stödet från Swedfund kompletterar varandra och taktar när det gäller såväl budgetvolym som länder.
- Modellen för Sidas PPDP (Public Private Development Partnership) med bl.a. yrkesutbildningar med bolag, bör skalas upp. PPDP är ett effektivt sätt att förstärka positiva sysselsättningseffekter i värdekedjan lokalt i låg- och medelinkomstländer.
- Engagera svenska tillsynsmyndigheter i Sidas International Training Programme (ITP) om tillståndprocesser och hållbar upphandling.

Maria Rosendahl
Näringspolitisk chef

Karin Aase
Enhetschef Handel & Hållbarhet

⁴ Det finns över 70 infrastrukturprojekt (i ODA-länder, enligt OECD DAC:s definition) i pipelinan och en ansökan om uppskalning tillställdes Sida 1/8, 2022. Här ser sig Sida förhindrade att gå vidare eftersom man väntar på besked från regeringen.